

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สาระสำคัญของบทที่ 5 ของการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง เน้นเนื้อหาให้เป็นบทที่ว่าด้วยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ขอนำเสนอผลการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ มีรายละเอียดนำเสนอตามลำดับได้แก่

1. วิธีดำเนินการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

1. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (mix methodology) ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยต้องการข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถนำไปอธิบายประชากรได้ ในขณะเดียวกันต้องการใส่ใจกับรายละเอียดของบริบทที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 4 ประเด็น ได้แก่ เพื่อศึกษาความสามารถในการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อวิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามตัวแปรอิสระ และเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือสำคัญคือ เครื่องมือมนุษย์ (human instruments) หรือคณะผู้วิจัยนั่นเอง ที่ต้องหน้าที่เป็นพยานในการจัดเก็บและตีความข้อมูล นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ช่วยเก็บข้อมูล คือ เครื่องบันทึกข้อมูลดิจิทัล (mp3 voice recorder) สมุดบันทึกภาคสนาม (field note) กล้องถ่ายรูปดิจิทัล (digital camera) และอุปกรณ์เก็บข้อมูล (flash drive) สำหรับเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ มาตรฐานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลางผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ในกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีเครื่องมือวิจัย ได้แก่ เอกสารประกอบการอบรม แบบประเมินผลก่อนการอบรม แบบประเมินผลหลังการอบรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ 1) การวิจัยเอกสาร 2) การประชุมกลุ่มย่อย จังหวัดในเขตภาคกลางคือ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสิงห์บุรี มีผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 69 คน คิดเป็นร้อยละ 86.67 ของกลุ่มเป้าหมาย 3) การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง จำนวน 1145 คน คิดเป็นร้อยละ 95.42 ของกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย และ 4) การพัฒนาการรู้สารสนเทศด้วยการอบรมผู้สูงอายุ จำนวนรวมทั้งสิ้น 64 คน คิดเป็นร้อยละ 85.33 ของกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้นำมาประมวลผล คือความถี่ของข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทั้งคำพรรณนา ข้อความ ภาพ และสารสนเทศอื่น ๆ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทาง สังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science for Windows : SPSS Base 11.07) เมื่อ รวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำมาแจกแจงความถี่แล้ว จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบน มาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างอธิบายตัวแปรแบบปริมาณ (interval scale) ต่อมาจึงการทดสอบ สมมติฐานวิจัย จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เกณฑ์ ระดับคะแนนข้อคำถาม

การนำเสนอข้อค้นพบจากการวิเคราะห์สารสนเทศที่ได้มาด้วยตาราง การพรรณนา มีการ บรรยายภาพประกอบ มีตารางประกอบการนำเสนอ ในการกลั่นกรองคุณภาพงานวิจัย เรื่องนี้ ผ่าน การกลั่นกรองคุณภาพ ดังนี้ 1) การประชุมวิพากษ์ จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา แล้วนำผลการ ประชุมวิพากษ์ตามข้อแนะนำไปปรับปรุง 2) การตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติ ได้แก่ Title “Information Literacy of Elderly in the Central Region of Thailand” Published in AIMS Journal of Research of AIMS Centre for Research (ACR), Bangalore, India ISSN 2321 – 8487 จากนั้นจึงจัดพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาค กลาง ครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลความสามารถในการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

ผลการประเมินความสามารถในการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีความสามารถในการรู้สารสนเทศน้อยมาก มีทักษะการสืบค้น ค่อนข้างน้อยมาก มีบางส่วนที่รู้จักอินเทอร์เน็ตบ้าง มีผู้สูงอายุบางส่วนเคยใช้งานบ้าง โดยใช้เครื่อง ของลูกหลานซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าถึงสารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศ ออนไลน์ แม้กระนั้นก็ตามมีผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งที่มีความสามารถในการใช้แอปพลิเคชันไลน์ โดยมี ลูกหลานได้ลงทะเบียนไว้ให้จึงใช้ติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อน ๆ

2. ผลวิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุนั้น โดยภาพรวมและรายด้าน มี ค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

ด้านการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณา จำแนกรายข้อ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ด้านการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการ สามอันดับแรกมี ค่าเฉลี่ย ระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้สูงอายุมีความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร อย่างถูกสุขอนามัย อันดับสอง ได้แก่ ผู้สูงอายุมีความต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการ

ตัดสินใจในการดูแลสุขภาพ และอันดับสาม ผู้สูงอายุมีความต้องการอ่านข่าวเพื่อรู้ความเป็นไปของข่าวสารต่าง ๆ ส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

ด้านการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ด้านการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง เพียงข้อเดียว คือ ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ด้วยสื่ออื่น ๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือพบปะบุคคลอื่น ส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

ด้านการประเมินคุณค่าสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ด้านการประเมินคุณค่าสารสนเทศ สามอันดับแรกมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ได้แก่ ผู้สูงอายุได้ตรงต่อข้อมูลข่าวสารที่ค้นพบเป็นอย่างดีก่อนนำไปใช้ ผู้สูงอายุเลือกข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยตรงกับความต้องการ ผู้สูงอายุเห็นถึงความแตกต่างของข้อมูลข่าวสารที่ท่านค้นพบกับความรู้เดิมของท่าน และในส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยเช่นกัน

ด้านการใช้สารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ด้านการใช้สารสนเทศ สามอันดับแรกมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ได้แก่ ผู้สูงอายุได้นำข้อมูลข่าวสารที่ค้นพบมาช่วยตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารอย่างถูกสุขอนามัย ผู้สูงอายุได้นำข้อมูลข่าวสารที่ค้นพบมาช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุได้นำข้อมูลข่าวสารที่ค้นพบมาช่วยตัดสินใจเลือกงานอดิเรก เช่น เล่นดนตรี ออกกำลังกาย ปลูกต้นไม้ ศิลปะ วัฒนธรรม ทำบุญ และในส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยเช่นกัน

ด้านจริยธรรมการใช้สารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกรายข้อ ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ด้านจริยธรรมการใช้สารสนเทศ รายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากเพียงข้อเดียว คือ ผู้สูงอายุไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

3. ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามตัวแปรอิสระ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ 3 ประเด็น คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ และ การทดสอบสมมติฐาน

คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 1145 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.6 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.6 มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 66.6 ประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น ชาวไร่ ชาวนา ชาวประมง คิดเป็นร้อยละ 42.7 มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ คิดเป็นร้อยละ 53.8

ลักษณะการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุในภาคกลาง มีประสบการณ์ใช้งานเพื่อการทำธุรกิจด้วยค่าเฉลี่ยระดับน้อยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุสามลำดับแรก ได้แก่ ผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อติดต่อสื่อสาร ผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิง/งานอดิเรก และผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อหาความรู้ เช่นเดียวกันกับส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

การทดสอบสมมติฐาน สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงมีการรู้สารสนเทศในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
นั้นหมายถึง ตัวแปรเพศไม่มีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการรู้สารสนเทศด้านการเข้าถึงสารสนเทศ ด้านการประเมินคุณค่าสารสนเทศ และด้านจริยธรรมการใช้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีการรู้สารสนเทศด้านการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการและการใช้สารสนเทศ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มีการรู้สารสนเทศ มากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปี และอายุ 80-89 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยมีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า นั้นหมายถึง ตัวแปรอายุมีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงสุดต่างกัน มีการรู้สารสนเทศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ แสดงให้เห็นว่า 1) ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีการรู้สารสนเทศ น้อยกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีการรู้สารสนเทศน้อยกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และมีการรู้สารสนเทศน้อยกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีการรู้สารสนเทศ น้อยกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับสูงกว่ามีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า นั้นหมายถึง ตัวแปรศึกษามีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ แสดงให้เห็นว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกรมีการรู้สารสนเทศ น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพข้าราชการบำนาญ แต่มีการรู้สารสนเทศ มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่มีการรู้สารสนเทศ ไม่แตกต่างกับผู้สูงอายุที่ทำกิจการส่วนตัวและผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพอิสระ 2) ผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญมีการรู้สารสนเทศ มากกว่าผู้สูงอายุทุกกลุ่มอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผู้สูงอายุที่ทำกิจการส่วนตัวและผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพอิสระ มีการรู้สารสนเทศ มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ประกอบอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพข้าราชการบำนาญ มีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพอิสระ กิจการส่วนตัว เกษตรกร และผู้สูงอายุที่ไม่ประกอบอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความจำเป็นทางหน้าที่การงานส่งเสริมให้มีการใช้สารสนเทศ หน้าที่การงานส่งเสริมให้มีการปรับตัวเรียนรู้

สารสนเทศตามความรับผิดชอบตามอาชีพที่รับผิดชอบ นั้นหมายถึง ตัวแปรอาชีพมีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ แสดงให้เห็นว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีรายได้เหลือเก็บมีการรู้สารสนเทศ มากกว่า กลุ่มรายได้อื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอ มีการรู้สารสนเทศ มากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่ามี การรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า นั้นหมายถึง ตัวแปรรายได้มีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง

จากที่กล่าวมาผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามตัวแปรอิสระ พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงมีการรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อายุ การศึกษา สูงสุด อาชีพ และรายได้ ต่างกันมีการรู้สารสนเทศต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ

แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศที่เหมาะสม นั้นได้แก่ ควรจัดประชุม ลักษณะของการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ผู้สูงอายุได้ลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ ระยะเวลาที่เหมาะสมควรใช้เวลาไม่เกิน 3 วัน และควรจัดเตรียมวิทยากรมาอบรมในพื้นที่ของจังหวัด ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุนั้นไม่สะดวกในการเดินทาง โดยจัดอบรมในเวลา 08.30-16.30 น. เพื่อจะได้ไม่กระทบต่อกิจกรรมอื่น ๆ ของผู้เข้าอบรม ซึ่งจากการทดลองการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสามครั้ง พบว่า บรรยากาศในการอบรมเป็นไปได้อย่างดี มีความร่วมมือจากผู้สูงอายุที่เข้าอบรม ซึ่งมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมขณะเรียนเป็นอย่างดี ทั้งนี้ควรเลือก ประเด็นหัวข้อการฝึกทักษะให้สอดคล้องกับความสนใจของคนสูงวัย ได้แก่ คนที่มีชื่อเสียงในอดีต การออกกำลังกาย การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การร้องเพลง ดนตรีพื้นบ้าน นอกจากนี้ควร จัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อผู้เข้าอบรม ระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วมากพอต่อการใช้งานพร้อมกันของผู้เข้าอบรม ทั้งนี้สรุปได้จากผลการทดสอบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศให้กับผู้สูงอายุ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผล การทดสอบก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้น จาก 13.20 คะแนน เป็น 18.47 คะแนน จำนวนผู้เข้าสอบที่มีคะแนนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล ร้อยละ 50 ของผลการ ทดสอบหลังเรียน ลดลงจากการทดสอบก่อนเรียน ผลการทดสอบหลังเรียนมีคนสอบผ่านเกณฑ์การ วัดผล เพิ่มขึ้นจากการทดสอบก่อนเรียน ร้อยละ 12.50 โดยพบว่าผู้เข้าอบรมทั้งหมดทุกคนสอบผ่าน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าสอบทั้งหมด

3. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการรู้สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลความสามารถในการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

ผลการประเมินความสามารถในการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมีความสามารถในการรู้สารสนเทศน้อยมาก มีทักษะการสืบค้น ค่อนข้างน้อยมาก แต่ไม่สอดคล้องกับ จรรยาธรัตน์ บรรจงเขียน (2541) ได้วิจัยเรื่อง การรู้สารสนเทศ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาทั้ง 6 คณะมีความสามารถในการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับ ประภาส พาวินันท์ (2551) ที่พบว่านักศึกษามีความเข้าใจการรู้สารสนเทศโดยรวมในระดับมาก

2. ผลวิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุนั้น โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี ยาวิลาศ (2553) สุพิศ ศิริรัตน์ (2554) ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

แต่ไม่สอดคล้องกับ ปารีชาติ เสารยะวิเศษ (2552) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการรู้สารสนเทศ ของนักศึกษาระดับประถมศึกษาในประเทศไทย พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีการรู้สารสนเทศในระดับมาก นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับ ประภาส พาวินันท์ (2551) ที่พบว่านักศึกษามีความเข้าใจการรู้สารสนเทศโดยรวมในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ สุดาวดี ศรีสุดตา (2549) พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ส่วนใหญ่มีการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก

3. ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามตัวแปรอิสระ

ลักษณะการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุในภาคกลาง มีประสบการณ์ใช้งานเพื่อการทำ ธุรกิจด้วยค่าเฉลี่ยระดับน้อยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะการใช้งาน คอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุสามลำดับแรก ได้แก่ ผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อติดต่อสื่อสาร ผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อความบันเทิง/งานอดิเรก และผู้สูงอายุใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อหา ความรู้ เช่นเดียวกันกับส่วนข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณ พิมพิค้อ (2552) ได้วิจัยเรื่องการใช้และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้สูงอายุใน เขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่นส่วนใหญ่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์และ ไม่ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งเหตุผลที่ผู้สูงอายุไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการดำรงชีวิต ประจำวันนั้น เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ และไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนการใช้ อินเทอร์เน็ตก็ด้วยเหตุผลคือไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้และไม่มีความจำเป็นต้องใช้ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ อารีย์ มัยงพงษ์ (2555) ที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการฝึกอบรมด้าน ICT เพื่อ อ่านข้อมูล/ข่าวสารและติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตในระดับมาก

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ จำแนกตามตัวแปรอิสระ ผล วิจัยพบว่า

ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุจำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่าผู้สูงอายุเพศชาย และเพศหญิงมีการรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นหมายถึง ตัวแปรเพศไม่มี ผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ สุพิศ ศิริรัตน์ (2554) สาริณี

อำมาตย์วงศ์ (2554) ปภาดา เจียววิก (2550) พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีการรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน

แต่ไม่สอดคล้องกับ นิรมล ช่อม (2557) ที่พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีการรู้สารสนเทศโดยรวมแตกต่างกัน

ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยมีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า นั่นหมายถึง ตัวแปรอายุมีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาส พาวินันท์ (2551) ที่พบว่านักศึกษาที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงสุดต่างกัน มีการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับสูงกว่ามีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า นั่นหมายถึง ตัวแปรศึกษามีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ น้ำเงิน เฉลียวพจน์ (2554) ได้วิจัยเรื่องการรู้สารสนเทศด้านการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก พบว่าบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรู้สารสนเทศด้านการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมแตกต่างกันสามด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพข้าราชการบำนาญ มีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพอิสระ กิจการส่วนตัว เกษตรกร และผู้สูงอายุที่ไม่ประกอบอาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความจำเป็นทางหน้าที่การงานส่งเสริมให้มีการใช้สารสนเทศ หน้าที่การงานส่งเสริมให้มีการปรับตัวเรียนรู้สารสนเทศตามความรับผิดชอบตามอาชีพที่รับผิดชอบ นั่นหมายถึง ตัวแปรอาชีพมีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ ในเขตภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ อินทิรา ชัยพฤกษ์ (2556) ได้วิจัยเรื่องความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ ตำบลเทพารักษ์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่ากลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ ตำบลเทพารักษ์ ที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่ากลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ ตำบลเทพารักษ์ ที่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าอาชีพรับจ้างงานอิสระ และมีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โรมมนัส กังเม้ง (2556) ที่ได้วิจัยเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สูงอายุประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงาน อยู่กับหลาน และทำงานรับจ้าง

ผลเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่ามีการรู้สารสนเทศมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า นั่นหมายถึง ตัวแปรรายได้มีผลต่อการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุในเขตภาคกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ อินทิรา ชัยพฤกษ์ (2556) ได้วิจัยเรื่อง

ความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ ตำบลเทพารักษ์ ที่มีรายได้ 30,001 – 40,000 บาท ส่วนใหญ่มีการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่ากลุ่มสมาชิกผู้สูงอายุ ตำบลเทพารักษ์ ที่มีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท และ 10,001 – 20,000 บาท

4. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ

แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศที่เหมาะสม นั้นได้แก่ ควรจัดประชุมลักษณะของการอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้ลงมือปฏิบัติจริง ในระยะเวลาไม่เกิน 3 วัน และควรจัดเตรียมวิทยากรมาอบรมในพื้นที่ของจังหวัด ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุนั้นไม่สะดวกในการเดินทาง ผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสามครั้ง พบว่า บรรยากาศในการอบรมเป็นไปได้อย่างดี มีความร่วมมือจากผู้สูงอายุที่เข้าอบรม ซึ่งมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ให้ความร่วมมือทำกิจกรรมขณะเรียนเป็นอย่างดี ทั้งนี้ควรเลือกประเด็นหัวข้อการฝึกทักษะให้สอดคล้องกับความสนใจของคนสูงวัย ได้แก่ คนที่มีชื่อเสียงในอดีต การออกกำลังกาย การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การร้องเพลง ดนตรีพื้นบ้าน นอกจากนี้ควรจัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อผู้เข้าอบรม ระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วมากพอต่อการใช้งานพร้อมกันของผู้เข้าอบรม ทั้งนี้ผลการทดสอบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศให้กับผู้สูงอายุ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าผลการทดสอบก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้น จาก 13.20 คะแนน เป็น 18.47 คะแนน จำนวนผู้เข้าสอบที่มีคะแนนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การวัดผล ร้อยละ 50 ของผลการทดสอบหลังเรียน ลดลงจากการทดสอบก่อนเรียน ผลการทดสอบหลังเรียนมีคนที่สอบผ่านเกณฑ์การวัดผล เพิ่มขึ้นจากการทดสอบก่อนเรียน ร้อยละ 12.50 โดยพบว่าผู้เข้าอบรมทั้งหมดทุกคนสอบผ่าน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าสอบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ แสงเดือน บำรุงภูมิ (2555) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์อบรมห้องสมุดเสมือนจริงเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศ โดยใช้กรณีศึกษาเรื่อง การใช้สารสนเทศในห้องสมุด พบว่านักศึกษาที่อบรมโดยใช้เว็บไซต์อบรม มีผลการรู้สารสนเทศจากการฝึกอบรมหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จิระพร ราชสิงโ (2556) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมแบบอิงมาตรฐานเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการรู้สารสนเทศหลังการทดลองใช้หลักสูตรเสริมของกลุ่มทดลองและหลังการเรียนตามปกติของกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการรู้สารสนเทศสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ และยังสอดคล้องกับ นางลักษณ์ แสงโสภา (2553) ได้วิจัยเรื่อง ผลการรู้สารสนเทศด้านทักษะการสืบค้นสารสนเทศ จากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบมีการฝึกปฏิบัติการสืบค้นกับแบบไม่มีการฝึกปฏิบัติการสืบค้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมพระราชทานนายาว พบว่ากลุ่มที่เรียนแบบมีการฝึกปฏิบัติการสืบค้นกับแบบไม่มีการฝึกปฏิบัติการสืบค้น มีผลการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และแนวทางในการกำหนดนโยบาย ดังนี้

4.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุควรมีการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ โดยการจัดทำคู่มือการรู้สารสนเทศ คู่มือทักษะการสืบค้นที่ถูกต้อง และจัดตั้งศูนย์กลางสารสนเทศ บริการอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งานของผู้สูงอายุ รวมทั้งเสริมทักษะภาษาอังกฤษกับผู้สูงอายุเพื่อช่วยในการสืบค้นหลากหลาย นอกจากนี้สถาบันการศึกษาควรจัดบริการวิชาการด้านสารสนเทศกับผู้สูงอายุด้วยรูปแบบการอบรมบริการสู่ชุมชนด้วย

4.2 ควรจัดการพัฒนาการรู้สารสนเทศให้กับผู้สูงอายุกระจายออกไปตามพื้นที่ จังหวัดต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจุบันการรู้สารสนเทศมีความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาการใช้เทคโนโลยีด้านอื่นๆ ให้กับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นด้วย เพราะจากการสอบถามผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีที่หลากหลายออกไป เนื่องจากโครงการที่ทางจังหวัดจัดให้ไม่มีทางด้านเทคโนโลยี